

**Adresimi i prerjeve
të paligjshme dhe
rreziqeve të sigurisë të
lidhura me klimën në
malet Sharr dhe zonën e
masivit të Korabit**

E drejta e autorit:

Botuar nga Organizata për siguri dhe bashkëpunim në Evropë
© 2026, OSBE

Ky punim është prodhuar në kuadër të projektit ekstrabuxhetor të OSBE-së "[Përforcimi i përgjigjeve ndaj rreziqeve të sigurisë nga ndryshimet klimatike në Evropën Juglindore, Evropën Lindore, Kaukazin Jugor dhe Azinë Qendrore](#)" (projekti nr. 1102151).

Projekti financohet nga: Andorra, Austria, Republika Çeke, Finlanda, Franca, Gjermania, Irlanda, Italia, Japonia, Lihtenshtajni, Luksemburgu, Norvegjia, Polonia, Sllovenia, Suedia, Zvicra, Mbretëria e Bashkuar, Shtetet e Bashkuara të Amerikës.

Shënim ligjor:

Botuesit: Organizata për siguri dhe bashkëpunim në Evropë (OSBE) Wallnerstrasse 6 1010 Vjenë, Austri +43 1 514 360 pm@osce.org, <https://www.osce.org>

adelphi research gemeinnützige GmbH Alt-Moabit 91 10559 Berlin, Gjermani +49 (030) 8900068-0 office@adelphi.de, <https://www.adelphi.de>

Menaxhimi i projektit: Thomas Ritzer, Patrizia Albrecht, Ellen Baltzar Mossop. Kateryna Robul, dhe Rachel Weaver (OSBE)

Autorë: Beatrice Mosello dhe Alina Viehoff (adelphi)

Mirënjohjet:

Dëshirojmë të falënderojmë të gjithë aktorët e interesuar që morën pjesë në punëtorinë "Parandalimi i prerjeve të paligjshme në malet e Sharrit dhe zonën e masivit Korab", (6-7 nëntor, 2024, Peshkopi, Shqipëri) për kontributet e tyre të vlefshme që kanë informuar këtë punim.

Për më tepër, dëshirojmë të falënderojmë ngrohtësisht Kristina Jovanova, Natalia Rusu, Senad Shajkovci, Selim Selimovski, Eduart Qatja dhe Elton Qendro për koordinimin, lehtësimin, kontributin e ekspertëve dhe mbështetjen e tyre në organizimin e punëtorisë dhe në zhvillimin e këtij dokumenti.

Ne dëshirojmë të falënderojmë veçanërisht ekipin e ekspertëve për kontributet e tyre të rëndësishme, duke përfshirë kryerjen e hulumtimit dhe ofrimin e kontributit të vlefshëm në zhvillimin e këtij dokumenti. Në veçanti, falënderojmë udhëheqësin e ekipit dhe ekspertin kryesor Mihallaq Qirjo për udhëzimin dhe ekspertizën e tij, si dhe ekspertët Abdullah Diku, Arlinda Gashi, Qazim Kukalaj, Mehmet Metaj dhe Sasho Petrovski, për kontributet e tyre të rëndësishme.

Mohimi i përgjegjësisë:

Përmbajtja e këtij botimi janë mendimet, gjetjet, interpretimet dhe konkluzionet e autorëve dhe kontribuesve, dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet ose ndonjë qëndrim zyrtar të Organizatës për siguri dhe bashkëpunim në Evropë (OSBE), donatorëve të saj dhe/ose shteteve pjesëmarrëse të saj. OSBE-ja nuk pranon asnjë përgjegjësi për saktësinë ose plotësinë e informacioneve, udhëzimeve dhe këshillave të përmbajtura këtu, ose për gabime. Emërtimet e përdorura dhe mënyra e paraqitjes së materialit në këtë publikim nuk përbëjnë dhe nuk nënkuptojnë shprehjen e ndonjë qëndrimi apo opinionit nga ana e OSBE-së lidhur me statusin juridik të ndonjë shteti, territori, qyteti apo zone, ose të autoriteteve të tyre, si dhe lidhur me përcaktimin e kufijve dhe/ose vijave kufitare.

Fotografia e kopertinës:

Peizazhi i Malit Sharr

© Shutterstock, Inc.

Adresimi i prerjeve të paligjshme dhe rreziqeve të sigurisë të lidhura me klimën në malet Sharr dhe zonën e masivit të Korabit

PËRKTHIMI JOZYRTAR

1. Hyrje

Shpyllëzimi në shkallë të gjerë paraqet jo vetëm një shqetësim ekologjik, por edhe një sfidë të rëndësishme për prosperitetin, stabilitetin dhe sigurinë në zonën e mbuluar nga Organizata për siguri dhe bashkëpunim në Evropë (OSBE), përfshirë Evropën Juglindore. Krahas zjarreve, neglizhencës së pyjeve dhe prerjeve të autorizuara, siç janë minierat ose përdorimi nga komunitetet lokale, prerjet e paligjshme janë një nxitës gjithnjë e më i spikatur i shpyllëzimit në rajon dhe tërheqjes së vëmendjes politike.

Kjo përmbledhje e çështjes ofron një pasqyrë të drejtuesve dhe pasojave të prerjeve të paligjshme të pyjeve në malet Sharr dhe zonën e masivit të Korabit dhe jep rekomandime për veprim bashkëpunues për të zvogëluar rreziqet e lidhura me sigurinë.

Zhvilluar si pjesë e qasjes gjithëpërfshirëse të OSBE-së ndaj sigurisë dhe përpjekjeve të saj më të gjera për të adresuar rreziqet e sigurisë që lidhen me klimën¹, në përputhje me Vendimin 3/2021 të Këshillit Ministror të OSBE-së për përfundimin e bashkëpunimit për të adresuar sfidat e shkaktuara nga ndryshimi i klimës, ky dokument nënvizon fushën e sfidës dhe mundësinë për bashkëpunim të zgjeruar në të gjitha zonat e mbrojtura në Shqipëri², Kosovë dhe Maqedoninë e Veriut për të zhvilluar strategji efektive të reagimit.

Gjetjet bazohen në një proces të gjerë konsultimi në rajon, duke përfshirë diskutimet e zhvilluara në një punëtori rajonale me titull “Parandalimi i prerjeve të paligjshme në malet Sharr dhe zonën e masivit të

Korabit”, mbajtur më 6-7 nëntor 2024, në Peshkopi, Shqipëri, si dhe hulumtime të kryera nga ekspertë rajonalë.³ Meqenëse të dhënat e besueshme për prerjet e paligjshme mbeten të kufizuara në rajon, kjo përmbledhje duhet të kuptohet si një kontribut në një diskutim më të gjerë politikash, duke theksuar tendencat kryesore, rreziqet dhe mundësitë për analiza dhe bashkëpunim të mëtejshëm.

1 Ky dokument bazohet në qasjen e OSBE-së ndaj sigurisë si një çështje e gjerë, gjithëpërfshirëse dhe bashkëpunuese e shprehur përmes tre dimensioneve të saj: politiko-ushtarake, ekonomike dhe ekologjike dhe njerëzore (OSBE 2009). Rreziqet e sigurisë që lidhen me klimën përcaktohen në përputhje me rrethanat si ato të nxitura nga një ose më shumë stresues të klimës që ndikojnë drejtpërdrejt dhe/ose tërthorazi në sigurinë njerëzore dhe kështu sfidojnë stabilitetin dhe sigurinë e shoqërive dhe rajoneve (Rüttinger et al. 2023). Përveç OSBE-së MC 3/2021, ajo kontribuon më tej në zbatimin e angazhimeve të tjera të lidhura me OSBE-në, duke përfshirë Vendimin e PC-së të vitit 1997 për Mandatin për koordinatorin e veprimtarive ekonomike dhe ekologjike të OSBE-së (PC.DEC/194 dhe Deklaratën e [Madridit për mjedisin jetësor dhe sigurinë të vitit 2007 \(MC.DOC/4/07\)](#).

2 Të gjitha referencat për Kosovën, qoftë për territorin, institucionet apo popullsinë, duhet të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara.

3 Hulumtimi i kryer gjatë vitit 2024 analizoi ndodhitë e prerjeve të paligjshme në Malet e Sharrit dhe zonën e Masivit të Korabit dhe identifikoi boshllëqet ligjore dhe të politikave që duhet të adresohen për t'i luftuar ato. Ai shërbeu si bazë për diskutimet në punëtori dhe, si i tillë, është e pabotuar.

ANGAZHIMI I OSBE-SË NË MALET SHARR DHE ZONËN E MASIVIT TË KORABIT

Malet Sharr dhe zona e masivit të Korabit janë një pikë e nxehtë e biodiversitetit me vlerë të jashtëzakonshme natyrore. Zona përfshin katër zona të mbrojtura — Korab-Koritnik, Mavrovë, Malin e Sharrit dhe Sharrin — që shtrihen në mbi 240,000 hektarë. E themeluar nga një marrëveshje e përbashkët midis Shqipërisë, Kosovës dhe Maqedonisë së Veriut në vitin 2022, ajo është një nga zonat më të mëdha të ruajtjes ndërkufitare në Evropë. Resurset natyrore në zonë mbështesin ekonomitë lokale dhe jetesën rurale (UNEP 2010). Megjithatë, ndryshimet klimatike kërcënojnë vlerën natyrore dhe ekonomike të zonës. Kombinuar me aktivitete njerëzore të paqëndrueshme dhe të paligjshme, këto ndikime rrezikojnë biodiversitetin dhe sektorët kryesorë ekonomikë, duke minuar jetesën dhe duke rritur rreziqet e sigurisë për komunitetet lokale (van Ackern et al. 2023).

Zona u identifikua si një pikë e nxehtë prioritare për bashkëpunim në pikat e nxehta të sigurisë klimatike përmes një procesi konsultimi rajonal (Rüttinger et al. 2021). OSBE-ja mbështeti zhvillimin e një [strategjie të përbashkët bashkëpunimi për ndryshimet klimatike dhe sigurinë](#) për zonën dhe ka zbatuar iniciativa pilot në lidhje me **zvogëlimin e rrezikut nga zjarret e egra dhe parandalimin e prerjeve të paligjshme**, me qëllim rritjen e kapacitetit të aktorëve lokalë dhe rajonalë për t'u përgjigjur rreziqeve të sigurisë që lidhen me klimën ndërkufitare duke nxitur bashkëpunimin, duke përmirësuar qeverisjen dhe duke promovuar menaxhimin e qëndrueshëm të resurseve.

Fotografi: Leshnica e Sipërme,
Mali Sharr

© Shutterstock, Inc.

2. Lidhja midis prerjeve të paligjshme, ndryshimeve klimatike dhe sigurisë

Ndërlidhjet midis prerjeve të paligjshme, ndryshimeve klimatike dhe sigurisë janë komplekse dhe shumëdrejtimëshe. Të përforcuar nga çënueshmëritë socio-ekonomike dhe sfidat e qeverisjes, ato krijojnë një spirale përforcuese reciproke që mund të minojë përfundimisht sigurinë rajonale.

Ndikimet përshpejtuese të ndryshimeve klimatike (p.sh., rritja e temperaturës, ndryshimet në shtresat e rreshjeve dhe rrjedhat e ujit, thatësitat e intensifikuara, rritja e zjarreve) dobësojnë ekosistemet pyjore, duke e bërë më të vështirë rimëkëmbjen dhe degradimin më të shpejtë (UNECE dhe FAO 2021).

Ndërsa pyjet degradojnë, aftësia e tyre për të mbajtur ujin zvogëlohet, shërbimet e ekosistemit nga të cilat varen komunitetet lokale zvogëlohen dhe biodiversiteti vuan (van Ackern et al. 2023). Këto dinamika, nga ana tjetër, mund të prishin sektorët kryesorë ekonomikë si bujqësia dhe turizmi, me ndikime negative në jetesën lokale, veçanërisht në zonat me mundësi alternative të kufizuara. Në kontekste të tilla, prerja e paligjshme e pyjeve mund të bëhet një strategji tërheqëse përballimi dhe burim të ardhurash për komunitetet e cënuara dhe grupet e disavantazuara, duke zvogëluar më tej mbulimin e pyjeve.

Sfidat e qeverisjes mund ta përkeqësojnë më tej situatën. Kapaciteti i kufizuar institucional, boshllëqet në zbatim dhe mekanizmat e kufizuar të mbikëqyrjes dhe prania e korrupsionit, mund të krijojnë kushte që mund të shfrytëzohen nga rrjetet e prerjeve të paligjshme (UNODC 2025). Prerjet e paligjshme janë gjithnjë e më të ndërlidhura me krimin e organizuar ndërkombëtar dhe shkatërrimi më i rëndë dhe në shkallë të gjerë i pyjeve rezulton nga rastet kur përfshihen grupe të organizuara kriminale dhe kompani të korruptuara (UNODC 2025). Në disa raste, palët e interesuara dhe studimet e referuara në këtë përmbledhje kanë theksuar shqetësimet në lidhje me përfshirjen e aktorëve të krimit të organizuar dhe interesave komerciale në prerjet e paautorizuara në një shkallë më të madhe (Boletini et al. 2017; UNODC 2023). Dinamika e tillë mund të rrisë presionin mbi qasjen në resurset natyrore, të minojë besimin e publikut në institucione dhe të kontribuojë në sfida më të gjera të qeverisjes dhe sigurisë, duke devijuar potencialisht vëmendjen dhe resurset larg veprimtimit klimatik.

Ndërsa shpyllëzimi përshpejtohet, kapaciteti i natyrës për të sekuestruar karbonin zvogëlohet dhe lëshohen gazra serrë shtesë (UN n.d.; NRDC 2025). Kjo nxit ndryshimin e klimës, e cila nga ana tjetër intensifikon presionet mbi jetesën dhe sistemet e qeverisjes, duke përforcuar kështu potencialisht një cikël degradimi të mjedisit jetësor, stresi klimatik dhe pasigurie (siç ilustruhet në Figurën 1).

Ndryshimi klimatik, prerja e paligjshme dhe zbrazëtitat e qeverisjes vënë në zbatim njëra tjetrën, duke minuar jetsën, ekosistemet, dhe sigurinë rajonale.

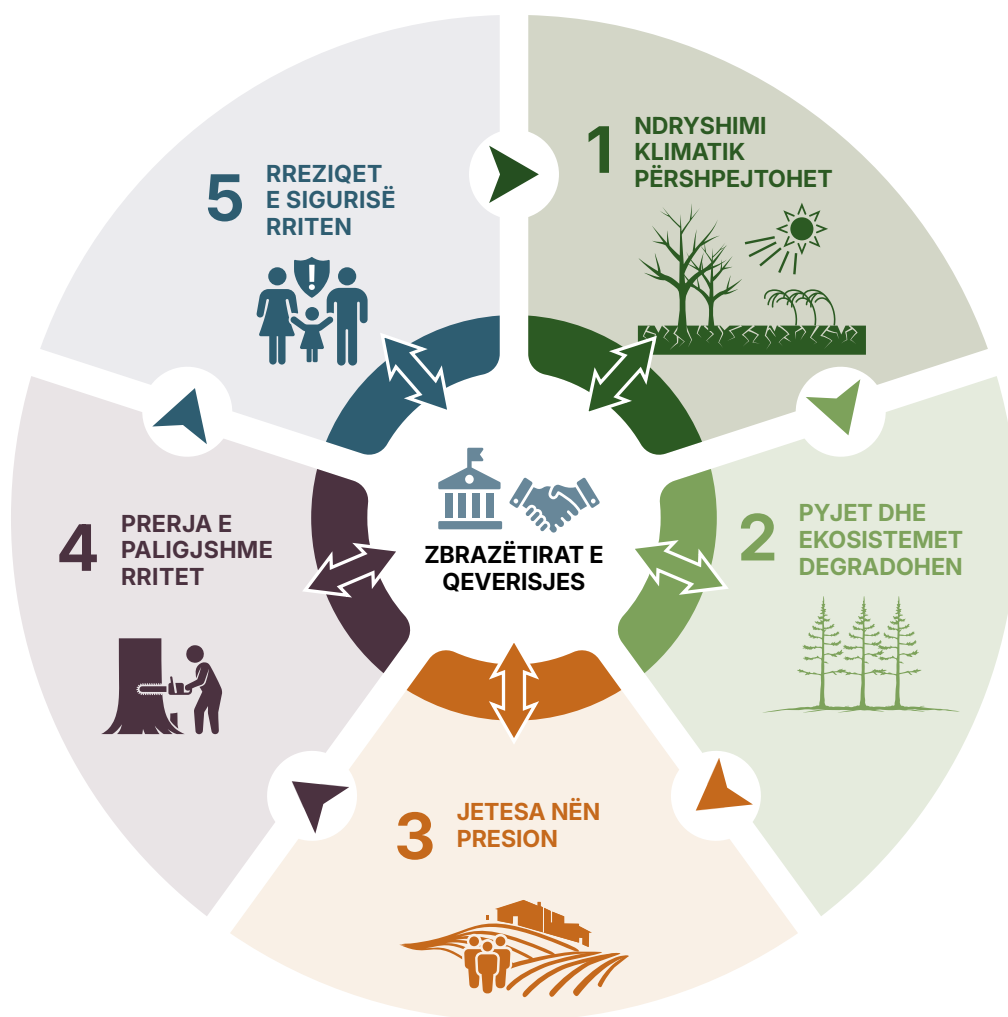

Figura 1: Lidhjet midis prerjeve të paligjshme, ndryshimeve klimatike, dhe sigurisë (© OSBE/OCEEA, 2026)

3. Nxitësit, pasojat dhe sfidat në lidhje me prerjen e paligjshme të pyjeve në malet e Sharrit dhe zonën e masivit Korab

Pyjet në Malet e Sharrit dhe zonën masive të Korabit janë kapital natyror kritik për rajonin, megjithatë ato mbeten nën presion të madh nga një kombinim faktorësh të rrënjësor në sfidat e qeverisjes, presionet socio-ekonomike dhe njohja e kufizuar e rëndësisë strategjike të pyjeve për komunitetet dhe rajonin më të gjerë (van Ackern et al. 2023; EuroNatur 2024).

Një rritje modeste e njohjes së rëndësisë strategjike të pyjeve ka ndihmuar në përforcimin e qeverisjes së pyjeve në Malet e Sharrit/Sharrit dhe zonën masive të Korabit në vitet e fundit.

Masa të tilla si një numër më i madh i rojeve pyjore në zonën e mbrojtur të Maleve të Sharrit, monitorimi i shtuar në zonën e mbrojtur Korab-Koritnik dhe përmirësimi i masave të zbatimit dhe ndjekjes penale në zonat e mbrojtura të Sharrit dhe Mavrovës kanë kontribuar në zvogëlimin e prerjeve të paligjshme. Për shembull, të dhënat rajonale tregojnë se shkalla e prerjeve të paligjshme në zonën e mbrojtur Korab-Koritnik ka rënë nga 430.7 m³ në vitin 2002 në 17.3 m³ në vitin 2022.⁴ Rënia e popullsisë në rajon mund ta ketë përforcuar këtë prirje në rënie, pasi

komunitetet rurale në zonë po përjetojnë migracion të konsiderueshëm jashtë vendit në qendrat urbane (Bogner et al. 2022; Keçi dhe Krog 2014).

Pavarësisht ndikimit pozitiv të masave të përmirësuara të qeverisjes, prerja e paligjshme e pyjeve mbetet një sfidë në Maleve të Sharrit dhe zonën masive të Korabit, pasi imazhet satelitore tregojnë presion të konsiderueshëm pyjor në të katër zonat e mbrojtura.⁵ Aktiviteti i prerjes së pyjeve është më i theksuar nga prilli deri në tetor, që përkon me kushtet e favorshme të motit dhe përgatitjet më të qasshme të terrenit për ngrohjen dimërore.

Ky seksion bazohet në hulumtime në tryezë dhe konsultime me autoritetet, ekspertët dhe komunitetet lokale, duke përfshirë diskutimet në punëtori. Kontributi i saktë i secilit prej këtyre faktorëve në nivelin e përgjithshëm të shpyllëzimit në rajon është i vështirë të përcaktohet dhe ndryshon në varësi të zonave (shih seksionin sfidat më poshtë). Ndërsa kontekstet dhe rrethanat lokale ndryshojnë në të tre juridiksionet, disa çështje të zakonshme janë identifikuar dhe janë përshkruar më poshtë.

4 Të dhënat mbi ndodhjen e prerjeve të paligjshme në zonën e mbrojtur të Korab Koritnikut u siguruan nga Administrata rajonale e Zonave të mbrojtura në Dibër dhe Kukës përmes korrespondencës së drejtpërdrejtë me ekspertë që kontribuan në këtë dokument të shkurtër të politikave.

5 Të dhënat satelitore nga Alarmet e ndryshimit të përdorimit të **tokës**, një sistem global i alarmit të shqetësimit të pyjeve me bazë radari që përdor imazhe me rezolucion të lartë nga sateliti Sentinel-1 i Agjencisë evropiane të hapësirës për të zbuluar ndryshimet e mbulesës së tokës në kohë reale, zbulojnë ndikime thelbësore nga aktiviteti njerëzor, duke prekur 1,135 hektarë në Sharri/Sara (2018-2023) dhe 476 hektarë në Korab-Koritnik (2018-2023).

NXITËSIT

Në këtë sfond, hulumtimet dhe konsultimet kanë nxjerrë në pah faktorët kryesorë të mëposhtëm.

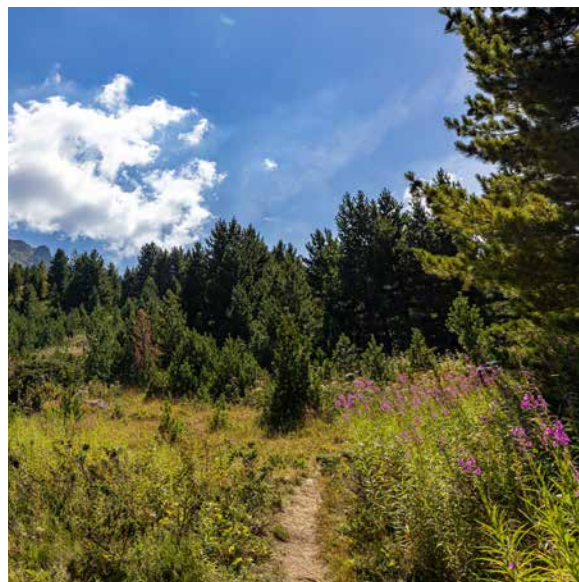
Varfëria dhe mungesa e mundësive alternative të jetesës i bëjnë prerjet e paligjshme në shkallë të vogël tërheqëse për disa komunitete në Malet e Sharrit dhe rajonin më të gjerë. Shumë komunitete rurale mbështeten në pyje për mbijetesën e tyre, duke përdorur dru zjarri për ngrohje dhe dru për ndërtim. Shpenzimet e larta të energjisë dhe qasja e kufizuar në alternativa të përballueshme e përkeqësojnë këtë varësi, veçanërisht gjatë dimrave të ashpër të rajonit. Me pak mundësi ekonomike në dispozicion — të zvogëluara më tej nga ndikimet e ndryshimeve klimatike në sektorët kritikë në rajon si turizmi dhe bujqësia, familjet gjithnjë e më shumë mbështeten në prerjet e paautorizuara, të cilat shpesh janë të përqendruara pranë fshatrave (KOSID 2020; Stefanovski et al. 2021; Bjegović 2021). Kjo krijon një cikël ku disa komunitete preken dhe, në disa raste, përfshihen në shfrytëzimin e pyjeve, duke përforcuar praktikën e paqëndrueshme dhe duke i bërë zgjidhjet afatgjata më sfiduese.⁶

Qeverisja e dobët e pyjeve dhe sfidat e zbatimit të ligjit mund të krijojnë kushte që mund të shfrytëzohen nga rrjetet e prerjeve të paligjshme (van Ackern et al. 2023). Pavarësisht përmirësimeve të fundit në sistemet e qeverisjes, palët e interesuara dhe studimet e referuara në këtë përmbledhje kanë theksuar vazhdimisht shqetësimet në lidhje me vjeljen e paautorizuar të drurit, tregtinë ndërkufitare dhe cënueshmëritë më të gjera të qeverisjes që minojnë përpjekjet për të luftuar prerjet e paligjshme. Dobësitë në mekanizmat e mbikëqyrjes dhe zbatimit mund të lejojnë prerësit e paligjshëm të shmangin dënimet (GI-TOC, 2025). Rrjetet kriminale të përfshira shpesh janë shumë të organizuara dhe adaptive, gjë që e bën reagimin efektiv institucional sfidues. Për shembull, sipas Konsorciumit kosovar të shoqërisë civile për zhvillim të qëndrueshëm (KOSID), zyrtarët e mbrojtjes së pyjeve kanë pretenduar se grupet e organizuara kriminale ndjekin rojet e pyjeve dhe oficerët e policisë në mënyrë që të lehtësojnë operacionet e paligjshme të prerjeve (Isniqi 2020). Pavarësisht raporteve nga media ose nga aktorët lokalë në lidhje me aktivitetet e prerjeve të paligjshme në shkallë të gjerë që identifikohen dhe ndiqen penalisht në pjesë të rajonit⁷, të dhënat zyrtare për shkallën dhe natyrën e këtyre aktiviteteve mbeten të kufizuara (shih më lart).

Resurset e pamjaftueshme për menaxhimin e parkut dhe zbatimin minojnë më tej mbrojtjen efektive të pyjeve. Zonat e mbrojtura në rajon, përfshirë ato në Malet e Sharrit dhe zonën masive të Korabit, shpesh nuk kanë numër të mjaftueshëm të rojtarëve, automjeteve dhe mjeteve moderne të monitorimit, siç janë dronët ose sistemet me bazë satelitore. Rrogat e ulëta dhe pajisjet e kufizuara të mbrojtjes personale për rojet ulin më tej moralin dhe efektivitetin operacional (Zyra e auditimit të Kosovës, 2025).⁸

Fotografi: Shtegu për ecje, Mali Sharr

© Shutterstock, Inc.

6 Diskutimet e punëtorisë.

7 Për një shembull të kohëve të fundit, shih: [Ministria e punëve të brendshme, Republika e Maqedonisë së Veriut, "Kallëzim penal i ngritur kundër tetë personave nga rajoni i Vinicës për vepra penale që lidhen me prerjen e paligjshme dhe transportin e druve të zjarrit", 11 shkurt 2026.](#)

8 Konsultimet e ekspertëve dhe diskutimet e punëtorisë dhe Zyra e auditimit të Kosovës, https://zka-rks.org/cms/ReportFiles/2025_7a67fca3-da00-4edf-9bf7-38de99da97ff.pdf

Ky kapacitet i kufizuar e bën të vështirë zbulimin dhe parandalimin e aktiviteteve të paautorizuara, veçanërisht në zona të largëta ose ndërkufitare, duke krijuar mundësi për aktivitete të paligjshme të prerjes, përfshirë nga grupe të organizuara, për të vazhduar me parandalim të kufizuar (Stefanovski et al. 2021).⁹

Për më tepër, kornizat ligjore jokonsistente, kompetencat e mbivendosura midis agjencive përkatëse dhe koordinimi i dobët midis juridiksioneve fqinje krijojnë boshllëqe që mund të shfrytëzohen nga prerësit e paligjshëm.¹⁰ Këto boshllëqe përfshijnë dobësi ose mospërputhje në ligje dhe sisteme zbatimi që i lejojnë shkelësit t'i shmangen zbulimit, ndjekjes penale ose sanksioneve efektive. Përjashtimi i komuniteteve lokale nga proceset vendimmarrëse të menaxhimit të pyjeve mund të dobësojë gjithashtu pronësinë dhe llogaridhënien lokale, duke rritur rrezikun e neglizhencës dhe praktikave të paqëndrueshme. Sanksionet e dobëta dhe vështirësitë për ndjekje penale (GI-TOC, 2025), të kombinuara me vetëdijen e ulët të publikut për prerjet e paligjshme dhe procedurat e raportimit dëmtojnë më tej përpjekjet për të luftuar prerjet e paligjshme.¹¹

PASOJAT

Prerja e paligjshme e pyjeve në malet e Sharrit dhe zonën masive të Korabit ka pasoja të rëndësishme ekologjike, ekonomike dhe sociale, duke përfshirë biodiversitetin, ekosistemet dhe komunitetet lokale. Këto ndikime jo vetëm që ndërthuren dhe përforcojnë njëra-tjetrën, por edhe intensifikohen nga ndryshimet klimatike, duke rritur presionin mbi qëndrueshmërinë ekologjike dhe zhvillimin socio-ekonomik.

Prerja e paligjshme e pyjeve kontribuon në degradimin e ekosistemeve pyjore duke zvogëluar mbulesën e pemëve, duke fragmentuar habitatet dhe duke prishur proceset ekologjike.

Humbja e habitatit dhe degradimi i ekosistemit mund të kërcënojnë biodiversitetin dhe të dobësojnë shërbimet thelbësore të ekosistemit të ofruara nga pyjet, të tilla si mbajtja e ujit, stabilizimi i tokës, parandalimi i përmytjeve dhe zgjidhje të tjera të bazuara në natyrë për përshtatjen e klimës. Këto dinamika mund të rrisin cënueshmërinë ndaj ngjarjeve ekstreme të motit (Çollaku 2021). Me kalimin e kohës, këto humbje ekologjike kompromentojnë vetë themelin mbi të cilin varen sistemet natyrore dhe komunitetet njerëzore, duke minuar qëndrueshmërinë dhe stabilitetin afatgjatë të rajonit.

Për më tepër, prerjet e paligjshme kontribuojnë ndjeshëm në ndryshimin e klimës. Pyjet luajnë një rol kritik në thithjen e dioksidit të karbonit (UN n.d.). Shpyllëzimi rrit emetimet e gazrave serra dhe njëkohësisht zvogëlon kapacitetin global të sekuestrimit (NRDC 2025). Për më tepër, zonat e shpyllëzuara janë më të prirura ndaj zjarreve dhe formave të tjera të degradimit ekologjik, gjë që rrezikon lirin e dioksidit të karbonit të mëtejshëm në atmosferë. Ky reagim përshpejton ndryshimin e klimës, duke ndikuar më tej në ekosistemet dhe jetesën (UNEP 2022).

9 Konsultimet e ekspertëve dhe diskutimet e punëtorisë.

10 Diskutimet gjatë punëtorisë dhe përcaktimi i drejtimit tonë të ardhshëm. Modelet dhe format e prerjes së paligjshme të organizuar kriminale në Maqedoninë e Veriut. 2021, Eurothink. [CIP-FINAL-Izvestaj-Drvokradci-AN.pdf](#)

11 Konsultimet e ekspertëve dhe diskutimet e punëtorisë.

Prerja e paligjshme e pyjeve mund të dëmtojë gjithashtu qëndrueshmërinë financiare të zonave të mbrojtura. Duke shteruar burimet pyjore, zvogëlon të ardhurat e mundshme të gjeneruara përmes korres ligjore të drurit, ekoturizmit dhe aktiviteteve të tjera të qëndrueshme. Të ardhurat e reduktuara pakësojnë resurset e disponueshme për menaxhimin e parkut, duke përfshirë përpjekjet për zbatimin, ruajtjen dhe restaurimin.

Pa fonde adekuate, autoritetet e parkut përballen me kufizime në adresimin e aktiviteteve të paligjshme dhe për të siguruar mbrojtjen e mjedisit jetësor dhe menaxhimin e qëndrueshëm të resurseve.¹²

Humbja e pyjeve mund të ketë efekte edhe në jetesën lokale, të cilat shpesh varen nga shëndeti i ekosistemeve pyjore.

Komunitetet që mbështeten në pyje për resurse thelbësore si dru zjarri, lëndë drurore dhe produkte pyjore jo drurore përballen me mungesë në rritje të këtyre resurseve, duke kufizuar mundësitë e tyre ekonomike. Për më tepër, prerja e paligjshme mund të ketë ndikime specifike gjinore në komunitetet lokale. Gratë, të cilat kanë tendencë të jenë më të varura nga produktet pyjore për jetesën e tyre, ndikohen veçanërisht (van Ackern et al. 2023; Merkle dhe Çmimi 2024).

Prerja e paligjshme e pyjeve mund të kontribuojë në ank-esat sociale dhe sfidat e qeverisjes. Konkurrenca mbi qasjen në resurset të vlefshme në zonat e mbrojtura mund të kontribuojë gjithashtu në tensionet lokale, qeverisjen dhe sfidat e zbatimit të ligjit në zona të caktuara (Qendra Reford 2024).¹³ Kërkesa e lartë për lëndë drurore dhe dru zjarri — si në nivel lokal ashtu edhe ndërkombëtar — e bën prerjen e paligjshme të pyjeve një biznes fitimprurës për grupet kriminale, përjetësimin e dëmit ekologjik, ndërfinancimin e aktiviteteve të tjera të paligjshme dhe minimin e sundimit të ligjit më gjerësisht (Stefanovski et al. 2021; Duri 2021). Natyra ndërkufitare e këtyre aktiviteteve të prerjeve të paligjshme mund të komplikojë më tej përpjekjet e monitorimit dhe zbatimit në të gjitha juridiksionet dhe mund të dekurajojë individët nga raportimi ose ndërhyrja.

Fotografi: Fshat malor, Mali Sharr

© Shutterstock, Inc.

¹² Diskutimet e punëtorisë.

¹³ Diskutimet e punëtorisë, dhe shih për shembull KoSSev 2014; RTS 2014.

SFIDAT

Përpyekjet për të adresuar prerjet e paligjshme në malet e Sharrit dhe zonën e masivit të Korabit vazhdojnë të përballen me disa sfida të ndërlidhura, siç përshkruhet në seksionet e tjera të këtij shënimi.

Kufizimet e zbatimit dhe kapaciteteve brenda autoriteteve të zonave të mbrojtura dhe agjencive pyjore vazhdojnë të kufizojnë ngritjen e kapaciteteve dhe angazhimin afatgjatë. Teknologjitë e vjetruara, ekspertiza e kufizuar në përdorimin e tyre dhe mungesa e transportit dhe pajisjeve të përshtatshme pengojnë më tej kapacitetet operacionale. Rojet shpesh përballen me vështirësi në qasjen në zonat e largëta dhe kryerjen e aktiviteteve të rregullta të monitorimit, veçanërisht në terrenet gjeografikisht sfiduese, dhe gjithashtu mund të përballen me rreziqe të sigurisë. Agjencitë e zbatimit të ligjit në disa pjesë të rajonit gjithashtu thuhet se janë përballur me kërcënime dhe sulme fizike të dizajnuara për të penguar efektivitetin e tyre (Stefanovski et al. 2021).

Disponueshmëria e kufizuar e të dhënave të besueshme dhe analiza sistematike mbi prerjet e paligjshme dhe sfidat e lidhura me qeverisjen komplikon zbatimin efektiv dhe përgjigjet e politikave. Ka një mungesë të dukshme të raporteve të pavarura nga institutet kërkimore, grupet e shoqërisë civile ose organet ndërkombëtare për këtë çështje.

Statistikat zyrtare mund të mos e kapin plotësisht shkallën e këtyre sfidave, duke e bërë të vështirë shpërndarjen e resurseve, monitorimin e tendencave dhe zhvillimin e ndërhyrjeve të synuara.¹⁴ Ky hendek i të dhënave, i kombinuar me kufizime operacionale, mund të ndikojë më tej në aftësinë e autoriteteve përkatëse për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive shkallës dhe kompleksitetit të problemit (shih sfidat e monitorimit më poshtë).

Boshllëqet e komunikimit dhe koordinimit dobësojnë reagimet ndaj prerjeve të paligjshme. Shkëmbimi i kufizuar i informacioneve brenda dhe midis juridiksioneve, rajoneve, komunave, administratave të parqeve - veçanërisht midis autoriteteve të parkut dhe komunave në zonat e mbrojtura

— si dhe me aktorët ndërkombëtarë, mund të zvogëlojë efektivitetin e përpjekjeve për të adresuar çështjen¹⁵. Strukturat administrative të centralizuara, mund të vonojnë përgjigjet lokale, ndërsa pengesat burokratike dhe përgjegjësitë institucionale mund të vonojnë veprimin në kohë. Megjithatë ekzistojnë iniciativa, bashkëpunimi rajonal mbetet i kufizuar, me resurse të pamjaftueshme të alokuara për të nxitur bashkëpunimin në të gjithë rajonin.

Qeverisja dhe sfidat ligjore, duke përfshirë dallimet në kornizat ligjore dhe nivelin e dënimeve në të katër zonat e mbrojtura, mund të krijojnë mospërputhje në qasjet e zbatimit, të cilat mund të shfrytëzohen nga prerësit e paligjshëm¹⁶. Kapacitetet e kufizuara institucionale, prania e korrupsionit dhe kompleksiteti i dallimit midis veprimtarive ligjore dhe të paligjshme të prerjes mund të pengojnë ndjekjen penale efektive (WWF 2021; Radosavljevic et al. 2024). Edhe kur rastet e prerjeve të paligjshme identifikohen dhe ndiqen penalisht, ndjekja administrative dhe gjyqësore mund të mbetet sfiduese dhe dobësuese mëtej (GI-TOC 2025).

14 Për më tepër, ndjekja dhe lidhja e flukseve financiare me prerjet e paligjshme paraqet një sfidë të madhe, pasi rrjetet e kimit të organizuar përdorin transaksione me para në dorë, zinxhirë kompleksë furnizimi dhe kanale informale për të fshehur fitimet. Boshllëqet e të dhënave, raportimi i fragmentuar dhe përzjerja e të ardhurave të paligjshme dhe të paligjshme e bëjnë të vështirë për autoritetet zbulimin, hetimin dhe ndjekjen penale të këtyre krimeve.

15 Diskutimet e punëtorisë.

16 Diskutimet e punëtorisë.

SFIDAT E MONITORIMIT

Monitorimi i prerjeve të paligjshme në rajon është i mbushur me sfida të lidhura me të dhënat. Të dhënat satelitore ofrojnë njohuri për presionin e vazhdueshëm të pyjeve, por dallimi midis prerjeve ligjore dhe të paligjshme është sfidues. Metodatat e vlerësimit indirekt, siç është krahasimi i nevojave të popullsisë lokale me të vjelat e raportuara të drurit, zbulojnë boshllëqe të konsiderueshme. Korrjet ligjore të raportuara janë shumë larg kërkesës për dru zjarri (pa importe për të mbushur boshllëkun), gjë që mund të sugjerojë shfaqjen e prerjeve të paligjshme (KOHA2019; Georgievski 2021; Pasholli 2024; konsultimet e ekspertëve). Raportet e prerjeve të paligjshme kanë rënë në rajon, por kjo ka të ngjarë të jetë të paktën pjesërisht për shkak të raportimit të ulët sesa për një reduktim i vërtetë i aktivitetit (Stefanovski et al. 2021 dhe GI-TOC, 2025).

Sfidat e mëposhtme janë theksuar nga ekspertët rajonalë dhe palët e interesuara të punëtorisë:

- **Boshllëqet e të dhënave:** Raportet zyrtare për prerjet e paligjshme dhe resurset e pavarura për verifikim mbeten të kufizuara. Ndërsa autoritetet e parkut japin të dhëna për incidentet e prerjeve të paligjshme, ato mund të jenë jo të plota ose jo konsistente për shkak të sfidave në mbledhjen dhe menaxhimin e të dhënave. Pasaktësi të tilla mund të rezultojnë në keqinterpretime dhe mund të parandalojnë vendimmarrjen e informuar.
- **Të dhënat historike:** Të dhënat historike për prerjet e paligjshme shpesh janë të padisponueshme, duke e bërë të vështirë vlerësimin e tendencave afatgjata ose vlerësimin e efektivitetit të ndërhyrjeve të kaluara.
- **Mospërputhjet midis sistemeve administrative:** Sisteme të ndryshme administrative menaxhojnë zonat e mbrojtura, duke rezultuar në ndryshime në mënyrën se si mbledhen, raportohen dhe interpretohen të dhënat. Këto mospërputhje krijojnë mospërputhje që komplikojnë krahasimet rajonale dhe përpjekjet bashkëpunuese.
- **Kufizimet e të dhënave socio-ekonomike:** Të dhënat e detajuara socio-ekonomike për komunitetet lokale në rajon mbeten të kufizuara, duke ndërlikuar përpjekjet për të kuptuar më mirë nxitësit themelorë të prerjeve të paligjshme dhe për të hartuar ndërhyrje të synuara që adresojnë shkaqet rrënjësore të çështjes.
- **Kufizimet e të dhënave satelitore:** Ndërsa imazhet satelitore nxjerrin në pah ndryshimet e mbulimit të pyjeve dhe presionin e vazhdueshëm mbi ekosistemet pyjore, pra nuk mund të dallojnë gjithmonë shkakun e humbjes së pyjeve.¹⁷ Metodatat indirekte, të tilla si krahasimi i nevojave të popullsisë me të korrat e raportuara ligjore të drurit, janë të nevojshme, por shpesh të pasakta.
- **Shkëmbimi i kufizuar i të dhënave dhe informacioneve:** Shkëmbimi i kufizuar i informacioneve midis institucioneve dhe agjencive zbatuese në rajon mund të ndikojë në përgjigjet në kohë, të dobësojë mekanizmat e monitorimit dhe raportimit dhe të zvogëlojë efektivitetin e përpjekjeve të koordinuara për të luftuar prerjet e paligjshme.

17 Teknologjia moderne satelitore, të tilla si të dhënat nga programet Landsat, Sentinel ose MODIS, ofron imazhe me rezolucion të lartë, të përditësuara rregullisht që mund të zbulojnë ndryshime në mbulimin e pyjeve me kalimin e kohës. Këto mjete mund të zbulojnë modele të shpyllëzimit, duke përfshirë prerjen e qartë, prerjen selektive dhe degradimin, pavarësisht nga statusi ligjor i zonës. Në zonat e mbrojtura ku prerjet janë të ndaluara, monitorimi satelitor mund të jetë veçanërisht i vlefshëm për zbatimin dhe zbulimin e hershëm. Duke krahasuar imazhet e serive kohore, autoritetet dhe studiuesit mund të përcaktojnë kur dhe ku ndodh humbja e pyjeve, duke ndihmuar në dallimin midis aktiviteteve të lejuara (siç janë shqetësimet natyrore) dhe prerjet e paligjshme. Megjithatë, ndërsa të dhënat satelitore janë shumë efektive në zbulimin e ndryshimeve në mbulesën e tendës, ato jo gjithmonë mund të dallojnë shkakun e humbjes (p.sh., prerjet e paligjshme kundrejt zjarrit ose sëmundjes) pa verifikim shtesë në tokë. Burimet: Ndjesia e largët [satelitore për qëllimet e zhvillimit të qëndrueshëm ekologjik: Një rishikim i aplikacioneve për zonat e mbrojtura tokësore dhe detare - Aplikacionet e ndjesimit të drejtpërdrejtë](#) dhe të [largët ScienceDirect në Monitorimin e zonave të mbrojtura](#).

Fotografi: Peizazhi i
Mavrovës

© Shutterstock, Inc.

4. Konteksti institucional dhe ligjor

Cdo zonë e mbrojtur funksionon nën një sërë kornizash institucionale dhe ligjore të dizajnuara për të rregulluar përdorimin e pyjeve dhe për të mbrojtur biodiversitetin (shih Aneksin). Ministritë dhe agjencitë përkatëse kanë për detyrë të hartojnë dhe zbatojnë legjislacionin që synon frenimin e prerjeve të paligjshme, siç janë dënimet për prerjet e paautorizuara dhe rregulloret për përdorimin e qëndrueshëm të pyjeve. Megjithatë, zbatimi i dobët i rregullimit pyjor dhe ekologjik mbetet një sfidë për shkak të boshllëqeve të kufizuara të resurseve dhe kapaciteteve (GI-TOC, 2025),¹⁸

Zonat e mbrojtura në rajon, duke përfshirë Korab-Koritnikun, Sharrin, Mavrovën dhe Malin e Sharrit, kanë hartuar plane menaxhimi për të udhëhequr ruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm (shih Aneksin). Këto plane përshkruajnë strategjitë për mbrojtjen e biodiversitetit, restaurimin e pyjeve dhe angazhimin e komunitetit. Për shembull, plani i menaxhimit për zonën e mbrojtur të malit Sharr përfshin masa për rregullimin e korrjes së drurit, promovimin e eko-turizmit dhe rritjen e monitorimit përmes patrullave të rojtarëve. Ndërsa këto plane ofrojnë një kornizë për veprim, zbatimi i tyre shpesh pengohet nga kufizimet financiare dhe kapaciteti i pamjaftueshëm teknik.¹⁹

Projektet e bashkëpunimit rajonal, të tilla si ato të mbështetura nga [Trusti i natyrës Prespa Ohër \(PONT\)](#) dhe OSHC-të lokale, janë përqendruar si në parandalimin e humbjes së mëtejshme neto të pyjeve ashtu edhe në restaurimin aktiv të zonave të degraduara në Maqedoninë e Veriut dhe Shqipëri.²⁰ Këto iniciativa përfshijnë grante të drejtpërdrejta për komunitetet lokale për mbjelljen e pemëve, menaxhimin e qëndrueshëm të kullotave dhe rehabilitimin e habitateve pyjore, veçanërisht në dhe rreth zonave të mbrojtura si Korab-Koritnik dhe Zonat e mbrojtura malore të Sharrit²¹ (shih fushën 2 për projektet përkatëse të bashkëpunimit ndërkombëtar).

Pavarësisht këtyre hapave pozitivë, mbeten sfida — përfshirë nevojën për zbatim më të madh, financim afatgjatë dhe angazhim më të fortë të komunitetit — për të siguruar suksesin dhe qëndrueshmërinë e ripyllëzimit në të gjithë këtë peizazh ndërkufitar (Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit natyror në Shqipëri n.d.).

Përpyjekjet për ripyllëzimin dhe restaurimin e pyjeve në Malet e Sharrit dhe zonën e Masivit të Korabit kanë fituar vull në vitet e fundit, të nxitura nga nevoja urgjente për të adresuar humbjen e konsiderueshme të pyjeve dhe degradimin e peizazhit.

18 GI-TOC, 2025, konsultimet e ekspertëve dhe diskutimet e punëtorisë.

19 Diskutimet e punëtorisë.

20 Për shembull, përmes nismës ["Ruajtja e vlerave natyrore të Parkut Kombëtar të Malit Sharr"](#), PONT ka mbështetur Institucionin publik zona e mbrojtur e Malit Sharr për të zhvilluar dhe përdorur Mjetin e ndjekjes së efektivitetit të menaxhimit për të vlerësuar praktikën e menaxhimit në Zonën e mbrojtur të malit Sharr, si dhe për të organizuar komunikim të rregullt me banorët lokalë për t'i informuar ata për kufijtë e parkut, zonat e mbrojtjes dhe aktivitetet e lejuara. Një shembull tjetër është projekti [Forcimi i bashkë-menaxhimit për mbrojtjen ndërkufitare të natyrës në rajonin Sharr-Korab - Trusti i Natyrës Prespë Ohër](#) i zbatuar nga Fondacioni shqiptar për zhvillimin e kapaciteteve lokale (ALCDF).

21 Shiko lart.

PROJEKTE TË TJERA NDËRKOMBËTARE QË ADRESOJNË PRERJET E PALIGJSHME NË RAJON

Disa projekte dhe iniciativa ndërkombëtare po punojnë në mënyrë aktive për të adresuar prerjet e paligjshme dhe sfidat e lidhura me të në Malet e Sharrit dhe zonën masive të Korabit. Këto përpjekje plotësojnë iniciativat lokale dhe rajonale, duke siguruar resurse kritike, ekspertizë dhe koordinim, për të trajtuar çështjen komplekse të prerjeve të paligjshme. Ato kryesisht përqendrohen në përmirësimin e qeverisjes, nxitjen e bashkëpunimit rajonal dhe promovimin e menaxhimit të qëndrueshëm të pyjeve. Edhe pse jo shteruese, lista e mëposhtme përfshin shembuj të dukshëm.

- 🌿 **IPA e BE-së (Instrumenti i asistencës së para-anëtarësimit):** Programi IPA i BE-së mbështet mbrojtjen e mjedisit jetësor dhe reformat e qeverisjes në Evropën Juglindore. Ai financon projekte që synojnë harmonizimin e kornizave ligjore, përmirësimin e zbatimit dhe rritjen e bashkëpunimit rajonal, ndër të tjera, për të luftuar prerjet e paligjshme.²²
- 🌿 **Interpol – Krimi pyjor:** Interpol adreson prerjet e paligjshme përmes iniciativave të tij të krimit ekologjik, duke u përqëndruar në ndikimet e tij, të tilla si shpyllëzimi dhe humbja e vendbanimit. Organizata bashkëpunon me agjencitë e zbatimit të ligjit për të prishur rrjetet kriminale ndërkombëtare të përfshira në krimet pyjore, duke siguruar mbështetje për shkëmbimin e inteligjencës dhe operacionet ndërkufitare.
- 🌿 **Global Forest Watch (GFW):** GFW ofron mjete monitorimi me bazë satelitore për të ndjekur shpyllëzimin dhe degradimin e pyjeve. Këto mjete përdoren nga ministritë, OJQ-të dhe autoritetet e parkut në rajon për të identifikuar aktivitetet e paligjshme dhe për të përmirësuar zbatimin.
- 🌿 **Shërbimi pyjor i SHBA-së:** Në rajon, programet e USFS-së kanë zbatuar praktika të qëndrueshme të menaxhimit të pyjeve dhe kanë luftuar aktivitetet e paligjshme që kërcënojnë ekosistemet pyjore. Këto programe kanë funksionuar përmes mbledhjes së të dhënave dhe informacioneve me pjesëmarrje, angazhimit dhe zhvillimit të kapaciteteve të aktorëve kryesorë dhe fushatave vetëdijësuese në lidhje me pasojat ekologjike dhe ekonomike të prerjeve të paligjshme dhe inkurajimit të llogaridhënies dhe veprimit institucional.²³

22 Për shembull, [një projekt i financuar nga](#) IPA në Malin e Zi mbështeti Planin kombëtar të veprimit për luftimin e aktiviteteve të paligjshme në pylltari, me komponentë specifike si përmirësimi i kontrollit të shënjimit të pemëve, kërkesat për vjelje dhe menaxhimi i përgjithshëm i pyjeve për të luftuar prerjet e paligjshme. Në mënyrë të ngjashme, në Kosovë, financimi [IPA](#) është përdorur për të zhvilluar struktura të shëndosha të menaxhimit të pyjeve, me theks të veçantë në luftimin e prerjeve të paligjshme dhe zjarreve në pyje.

23 Personal communication with USFS personnel.

Fotografi: Mali Korab.
Korab-Koritnik

© Shutterstock, Inc.

-
- **Iniciativa WWF Dinaric Arc:** Ky program rajonal përqendrohet në ruajtjen e biodiversitetit dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm në Alpet Dinarike, duke përfshirë pjesë të maleve të Sharrit. Ai adreson prerjet e paligjshme duke përforsuar qeverisjen, duke angazhuar komunitetet lokale dhe duke promovuar eko-turizmin si një mjet alternativ jetese.
- **Projektet e UNDP-së për përshtatjen ndaj klimës:** Programi i Kombeve të Bashkuara për zhvillim mbështet nismat e përshtatjes ndaj klimës në rajon, duke përfshirë përpjekjet për të përforsuar menaxhimin e pyjeve dhe për të zvogëluar cënueshmërinë e ekosistemeve dhe komuniteteve ndaj ndikimeve klimatike.
- **EU4Nature:** Ky projekt, i financuar nga Bashkimi Evropian dhe Sida, dhe i realizuar nga UNDP dhe Agjencia italiane për zhvillim dhe bashkëpunim, projekti, filloi në vitin 2025. Do të kontribuojë në mbrojtjen dhe ruajtjen e të paktën 25% të territorit shqiptar deri në vitin 2030 përmes krijimit dhe menaxhimit efektiv të një sistemi të zonave të mbrojtura.
- **Misioni i Bashkimit Evropian për sundimin e ligjit në Kosovë (EULEX):** Ndërsa mandati i tij i qartë mund të mos jetë mbrojtja e mjedisit jetësor, misioni kryesor i EULEX-it është të monitorojë, mentorojë dhe këshillojë autoritetet e Kosovës për sundimin e ligjit, përfshirë në fushat e policisë dhe drejtësisë.
- **Agjencia japoneze për bashkëpunim ndërkombëtar (JICA):** JICA ka një projekt për ngritjen e kapaciteteve për zvogëlimin e rrezikut nga fatkeqësitë në rajon (2021-2026), i cili synon të përforsojë kapacitetin e zyrtarëve qeveritarë në parandalimin dhe zbutjen e zjarreve në pyje dhe fatkeqësive të tjera natyrore përmes krijimit të Sistemit kombëtar të informacionit për zjarret në pyje dhe Eco-DRR.
- **Agjencia gjermane për bashkëpunim ndërkombëtar (GIZ)²⁴:** mbështet Ministrinë e mjedisit jetësor, planifikimit hapësinor dhe infrastrukturës (MMPHI) të Kosovës në përforsimin e kuadrit ligjor për aktivitetet e paligjshme mjedisore, duke përfshirë vlerësimin e kapaciteteve gjyqësore dhe administrative për të përafruar legjislacionin nacional me Direktivën e BE-së për krimin ekologjik (2024/1203).

24 <https://www.giz.de/en/regions/europe/kosovo/news/strengthening-legal-framework-and-aligning-eu-environmental-crime>

5. Mundësitë për bashkëpunim për të zvogëluar prerjet e paligjshme në Malet e Sharrit dhe zonën e masivit të Korabit

Adresimi i sfidave të paraqitura nga prerja e paligjshme në rajon kërkon një qasje gjithëpërfshirëse që jo vetëm përforcon kuadrin gjyqësor dhe kapacitetet zbatuese, por gjithashtu ofron alternativa të qëndrueshme ekonomike për komunitetet lokale dhe synon në mënyrë aktive krimin e organizuar.

Ndërsa rreziqet ekologjike dhe të lidhura me klimën prekin shoqëritë në mënyrë të pabarabartë, zgjidhjet e qëndrueshme varen nga trajtimi i shkaqeve rrënjësore të prerjeve të paligjshme, duke siguruar qeverisje të fuqishme dhe zhvillim gjithëpërfshirës.

Për këtë qëllim, **bashkëpunimi i forcuar midis autoriteteve, menaxhimit të parkut dhe komuniteteve lokale brenda zonave të mbrojtura, është thelbësor.** Një veprim i tillë i koordinuar është thelbësor për ndërtimin e peizazheve pyjore rezistente, përmirësimin e jetesës dhe ruajtjen e trashëgimisë natyrore të rajonit. E rëndësishmja, këto përpjekje mund të kontribuojnë gjithashtu në qëndrueshmërinë klimatike dhe të ndihmojnë në zvogëlimin e rreziqeve më të gjera klimatike dhe të sigurisë, duke mbështetur si qëndrueshmërinë ekologjike ashtu edhe stabilitetin rajonal.

Më poshtë janë **mundësitë konkrete për bashkëpunim të zgjeruar**²⁵ midis autoriteteve lokale dhe rajonale në partneritet të ngushtë me menaxherët e parqeve, organet zbatuese dhe gjyqësore, qytetarët dhe organizatat e shoqërisë civile, me mbështetjen e vazhdueshme të donatorëve dhe partnerëve ndërkombëtarë:

Të dhënat, komunikimi, ndërtimi i kapaciteteve dhe resurset: Sistemet e forta, të koordinuara dhe me resurse të mjaftueshme janë jetike për një përgjigje efektive ndaj prerjeve të paligjshme.

- **Task forca rajonale për të dhëna:** Krijimi i një task force për të rritur mbledhjen dhe analizën e të dhënave mbi prerjet e paligjshme, zhvillimin e sistemeve të harmonizuara të raportimit dhe integrimin e treguesve socio-ekonomikë. Kjo do të ndihmonte në përmirësimin e disponueshmërisë, saktësisë dhe krahasueshmërisë së të dhënave, duke mundësuar politika të bazuara në dëshmi dhe vendime të menaxhimit.
- **Protokollet formale të komunikimit:** Krijimi i platformave për shkëmbimin e rregullt të informacionit midis ministrive, autoriteteve të parkut, agjencive përmbarimore dhe pushteteve lokale, për të siguruar përgjigje në kohë dhe të koordinuara ndaj aktiviteteve të paligjshme.
- **Iniciativat për ngritjen e kapaciteteve:** Zbatimi i programeve rajonale të synuara për të përforcuar trajnimin e rojtarëve dhe kapacitetin e zbatimit, sigurimin e automjeteve dhe pajisjeve moderne të monitorimit dhe lehtësimin e zbatimit të përbashkët, të standardizuar dhe shkëmbimin e të dhënave.

²⁵ Siç është identifikuar nga aktorët rajonalë në punëtorinë në Peshkopi në 2024.

- **Mekanizmi i koordinimit të donatorëve:** Përputhni prioritetet e financimit për të shmangur dyfishimin dhe për të siguruar që resurset të kanalizohen në mënyrë efektive për nevojat urgjente dhe ndërhyrjet me ndikim të lartë.

🌱 **Kornizat ligjore dhe institucionale:** Mekanizmat e forcuar janë thelbësore për të krijuar një qasje të unifikuar dhe efektive:

- Kryerja e rishikimeve dhe auditimeve të rregullta të legjislacionit, praktikave të zbatimit dhe planeve të menaxhimit të zonave të mbrojtura për të identifikuar boshllëqet e zbatimit, për të përforcuar llogaridhënien dhe për të rritur bashkëpunimin midis pyjeve, mjedisit jetësor, zbatimit të ligjit dhe autoriteteve gjyqësore.
- Harmonizimi i dënimeve, kornizave rregullatore dhe veprimeve të zbatimit në të gjithë rajonin për të mbyllur boshllëqet ligjore të shfrytëzuara nga prerësit e paligjshëm, duke përfshirë përforcimin e konfiskimit të pajisjeve të përdorura nga kryerësit
- Shfrytëzoni kornizat dhe mekanizmat e lidhur me pranimin në BE për të përshpejtuar harmonizimin ligjor rajonal, për të përforcuar qeverisjen dhe për të miratuar praktikat më të mira në menaxhimin e pyjeve.
- Zhvillimi dhe zbatimi i strategjive të koordinuara dhe të synuara të menaxhimit për të adresuar prerjet e paligjshme, për të përmirësuar përgjigjet ndaj sfidave të përbashkëta dhe për të përforcuar bashkëpunimin ndërkufitar midis autoriteteve zbatuese dhe pyjeve për të adresuar prerjet e paligjshme.

🌱 **Vetëdijësimi, edukimi dhe angazhimi i komunitetit:** Angazhimi dhe edukimi i komuniteteve lokale është jetik për suksesin afatgjatë të ruajtjes:

- Nisja e fushatave të vetëdijësimit publik që nxjerrin në pah ndikimet ekologjike, ekonomike dhe të sigurisë të prerjeve të paligjshme, dhe integrimi i edukimit ekologjik në kurrikulat shkollore në të gjitha nivelet.
- Krijimi i strukturave të qeverisjes me pjesëmarrje që përfshijnë në mënyrë aktive aktorët lokalë - përfshirë gratë, komunitetet e pakicave dhe grupet e marginalizuara - në mbrojtjen e pyjeve, monitorimin dhe proceset e vendimmarrjes.
- Mbështetni zhvillimin e produkteve të qëndrueshme pyjore jo drurore (siç janë bimët mjekësore) dhe iniciativat e eko-turizmit, duke promovuar aktivitete të përbashkëta ekonomike dhe kulturore për të nxitur solidaritetin rajonal dhe për të zvogëluar mbështetjen në prerjet.

Tranzicioni i energjisë: Kalimi në energji të ripërtëritshme është një hap kyç në zvogëlimin e presionit mbi pyjet:

- Lehtësimi i asistencës së përbashkët teknike dhe ngritja e kapaciteteve për të ndihmuar komunitetet lokale të miratojnë zgjidhje të energjisë së ripërtëritshme — siç janë panelet diellore dhe biomasa — për ngrohje dhe gatim.
- Promovoni përdorimin e gjerë të sobave me efikasitet energjetik dhe izolimin e shtëpisë për të zvogëluar konsumin e drurit të zjarrit, veçanërisht gjatë dimrit të ftohtë të rajonit.

Ky numër i shkurtër ka përshkruar se prerja e paligjshme e pyjeve në Malet e Sharrit dhe zonën masive të Korabit nxitet nga një ndërthurje komplekse e faktorëve socio-ekonomikë, politikë dhe strukturorë. Duke u mbështetur në partneritetet dhe rekomandimet ekzistuese të përshkruara më sipër, adresimi i prerjeve të paligjshme dhe rreziqeve të lidhura me sigurinë klimatike ofron mundësi të qarta për të rritur dialogun ndërkufitar, për të mbështetur jetesën e qëndrueshme, për të rritur transparencën dhe bashkëpunimin në zbatimin e ligjit dhe për të avancuar një qeverisje më gjithëpërfshirëse. Duke pasur parasysh natyrën ndërkufitare të sfidës, bashkëpunimi kontribuon si në përmirësimin e jetesës ashtu edhe në qëndrueshmërinë në zonat e mbrojtura, duke forcuar besimin dhe marrëdhëniet e fqinjësisë së mirë. Angazhimi i qëndrueshëm i shumë palëve të interesuara rreth këtyre çështjeve do të jetë thelbësor për nxitjen e qëndrueshmërisë rajonale të klimës, stabilitetit afatgjatë dhe sigurisë në të gjithë rajonin.

Ky punim është rezultat i projektit ekstra-buxhetor **"Përforcimi i përgjigjeve ndaj rreziqeve të sigurisë nga ndryshimet klimatike në Evropën juglindore, Evropën lindore, Kaukazin jugor dhe Azinë qëndrore"**, i zbatuar nga OSBE-ja, në partneritet me institutin hulumtues Adelphi me bazë në Berlin dhe në bashkëpunim të ngushtë me Operacionet në terren të OSBE-së. Në mbështetje të zbatimit të **Vendimit 3/2021 të Këshillit ministror të OSBE-së për përforcimin e bashkëpunimit për të adresuar sfidat e shkaktuara nga ndryshimet klimatike dhe angazhimet e tjera të përbashkëta**²⁶, projekti synon të rrisë të kuptuarit e rreziqeve të sigurisë që lidhen me klimën në këto rajone dhe të rrisë vetëdijen, kapacitetet dhe bashkëpunimin midis aktorëve rajonalë për t'i adresuar ato së bashku. Ai synon më tej të zbatojë masat e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike në zonat gjeografike që janë më të cënuara nga ndryshimet klimatike.

26 Përveç OSBE-së MC të 3 dhjetorit të vitit 2021, ajo kontribuon më tej në zbatimin e angazhimeve të tjera të lidhura me OSBE-në, duke përfshirë Vendimin e PC-së të vitit 1997 për Mandatin për koordinatorin e veprimtarive ekonomike dhe ekologjike të OSBE-së (PC.DEC/194 dhe [Deklaratën e Madridit për mjedisin jetësor dhe sigurinë të vitit 2007 \(MC.DOC/4/07\)](#).

Referenca

- Bjegović.** 2021. Studim mbi prerjet e paligjshme dhe flukset tregtare të lëndëve drurore: aspektet ligjore dhe administrative, zbatimi. Luksemburgu: Bashkimi Evropian.
- Bogner; Stavrevska-Panajotova; Gjorgievski.** 2022. Plani i menaxhimit për malet e Parkut Sharr (2022-2031). Projekti GEF/UNEP: "Arritja e ruajtjes së biodiversitetit nëpërmjet krijimit dhe menaxhimit efektiv të zonave të mbrojtura dhe integritit të biodiversitetit në planifikimin e përdorimit të tokës." Beograd: Zyra rajonale e IUCN për Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore (ECARO). https://arhiva.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2020/07/Management-plan-NP-Shar-mountains_EN-final.pdf
- Çollaku.** 2021. Si menaxhimi i paqëndrueshëm i pyjeve mund të ketë ndikime të gjera në ekonomi dhe shoqëri, duke ndikuar në hidrologjinë lokale, përdorimin e tokës, përdorimin e energjisë dhe ekosistemet dhe kapitalin natyror në përgjithësi. Prezantimi në Tiranë. <https://www.gwp.org/globalassets/global/gwp-med-files/list-of-programmes/see-nexus/dec-2020/forest-management-cb/agricultural-university-of-tirana--unsustainable-forest-management-and-its-impacts.pdf>
- Këshilli i Bashkimit Evropian 2025.** Krimi i organizuar: Një kërcënim në rritje për demokracinë. Bruksel: Ekipi i analizës dhe hulumtimit, Këshilli i Sekretariatit të përgjithshëm të Bashkimit Evropian. https://www.consilium.europa.eu/media/3cpejugj/2025_683_art_organisedcrime_web_july-2025.pdf
- Duri.** 2021. Korrupsioni në Sektorin e mjedisit jetësor dhe klimës në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi. Transparency International. [Corruption-in-the-environment-and-climate-sector-in-Western-Balkans-and-Turkey_2021_PR.pdf](https://www.transparency.org/en/publications/corruption-in-the-environment-and-climate-sector-in-western-balkans-and-turkey-2021-pr.pdf)
- EuroNatur 2024.** E ardhmja e qëndrueshme për Sharr-Korab-Koritnik. Hanover. [DBU-Abschlussbericht-AZ-37375_01-Hauptbericht.pdf](https://www.dbu.de/fileadmin/user_upload/Projekte/2024/EuroNatur/EuroNatur_AZ-37375_01-Hauptbericht.pdf)
- Komisioni Evropian.** 2023. Raporti Shqipëria 2023 (SWD(2023) 690 final). https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_690%20Albania%20report.pdf
- Shoqata evropiane e Brezit të gjelbër.** n.d. Brezi i gjelbër ballkanik – Brezi malor. Radolfzell: Shoqata evropiane e brezit të gjelbër. <https://www.europeangreenbelt.org/european-green-belt/balkan>
- Foniqi.** 2023 Analiza e shpyllëzimit të Kosovës ndërmjet viteve 2000-2022. Prishtina: Sustainability Leadership Kosova (SLK). <https://www.slkosova.org/post/report-deforestation-analysis-of-kosovo-between-years-2000-2022>
- Georgievski.** 2021. Pyjet në Maqedoninë e Veriut janë nën sulm, shërbimi i rojtarëve të pyjeve është i pamjaftueshëm dhe nuk është i pajisur mjaftueshëm. Shkup: Meta. <https://meta.mk/en/nort-macedonia-forests-attacked-forest-rangers-understaffed/>
- Isniqi.** 2020. Sharra që shkatërron Parkun nacional "Sharri". WWF. <https://www.wwf.mk/?1473441/Saws-destroying-the-Sharri-National-Park>

Keçi; Krog. 2014. Plani i menaxhimit të ekosistemit natyror të maleve "Parku natyror Korab - Koritnik".

Zyra e auditimit të Kosovës, 2025. Raporti vjetor i auditimit 2024, 2025. https://zka-rks.org/cms/ReportFiles/2025_7a67fca3-da00-4edf-9bf7-38de99da97ff.pdf

KOHA 2019. Mali Sharr do të mbetet pa pemë! Shkup: KOHA. <https://koha.mk/en/mali-sharr-do-te-mbetet-pa-drunje/>

Fondacioni kosovar i shoqërisë civile për zhvillim të qëndrueshëm (KOSID). 2020. Parku nacional i Sharrit: Objektivi i krimit. <https://www.kosid.eu.com/wp-content/uploads/2021/01/Sharri-national-park-The-target-of-crime-KOSID.pdf>

KoSSev. 2014. KFOR-i dhe EULEX-i i dërguan ngushëllimet e tyre xhandarmërisë Serbe. Mitrovica e Veriut: KoSSev. <https://kossev.info/en/kfor-i-eulex-uputili-saucesce-srpskoj-zandarmeriji/>

Merkle, Ortrun dhe Matthew Price. 2024 Gjinia dhe korrupsioni në qasjen në resurset natyrore: gjetjet paraprake." Vjenë: Sekretariati i OSBE-së. <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/3/6/563466.pdf>

Këshilli i mbrojtjes së resurseve natyrore (NRDC). 2025. "Shpyllëzimi dhe degradimi i pyjeve: Shkaqet, efektet dhe zgjidhjet." Nju Jork: NRDC. <https://www.nrdc.org/stories/deforestation-forest-degradation-causes-effects-solutions>

Organizata për siguri dhe bashkëpunim në Evropë (OSBE). 2009. Koncepti i OSBE-së për sigurinë gjithëpërfshirëse dhe bashkëpunuese: Një përmbledhje e pikave kryesore. Vjenë: Qendra për parandalimin e konflikteve.

Pasholli. 2024 Pyjet, prerje e paligjshme, dëmi 25 milionë euro. Shkup: KOHA. <https://koha.mk/en/pyjet-prerja-e-paligjshme-dem-prej-25-milione-euro/>

Pollozhani, L. 2020. Konflikti etnik në Maqedoninë e Veriut. Në: Enciklopedia Palgrave e studimeve të paqes dhe konfliktit. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11795-5_117-1

Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit natyror në Shqipëri (PPNEA) n.d. Iniciativa e pyjeve veriore: Restaurimi në Maqedoninë e Veriut dhe Shqipëri. <https://ppnea.org/portfolio-item/restaurimi-i-pyjeve-te-maqedonise-se-veriut-dhe-shqiperise/?lang=en>

Radosavljević, Maja, Todora Rogelja, Mauro Masiero, Dragan Čomić, Branko Glavonjić, and Davide Pettenella. 2024 "Faktorët institucionalë dhe të orientuar drejt aktorëve që ndikojnë në ligjshmërinë e lëndës drurore në vende të përzgjedhura të Ballkanit Perëndimor: Rastet e shumta të studimit të Kroacisë, Malit të Zi, Serbisë, Sllovenisë dhe Republikës Serbe (Bosnje dhe Hercegovinë)." *Politika dhe ekonomia e pyjeve*, 166: 103261, <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2024.103261>

Qendra Reford, 2024, Raporti për zbatimin e hulumtimit për aktivitetet jolegale pyjore në Republikën e Maqedonisë së Veriut për aktivitetet pyjore në Republikën e Maqedonisë së Veriut, [ФИНАЛЕН-ИЗВЕШТАЈ-од-истражување-на-јавно-мислен.pdf](https://www.reford.org.mk/files/ФИНАЛЕН-ИЗВЕШТАЈ-од-истражување-на-јавно-мислен.pdf)

RTS. 2014. Ubijen pripadnik Žandarmerije. <https://www.rts.rs/lat/vesti/Hronika/1682787/.html?print=true>

Rüttinger; Vivekananda; Steinkraus. 2023. Metodologjia e vlerësimit të rrezikut të sigurisë klimatike - Udhëzues dhe Mjete. Berlin: adelphi. https://weatheringrisk.org/sites/default/files/document/WR_Climate_Security_Risk_Assessment_Methodology_Guide_Tools_0.pdf

Rüttinger; van Ackern; Foong. 2021. Vlerësimi rajonal për Evropën Juglindore: Implikimet e sigurisë së ndryshimeve klimatike. Vjenë: OSBE; Berlin: adelphi. <https://www.osce.org/secretariat/484148>

Stefanovski; Danailovska; Georgievska. 2021. Regjistrimi i së ardhmes sonë: Modele dhe forma të prerjes së paligjshme të organizuar kriminale në Maqedoninë e Veriut. Shkup: Qendra për strategji evropiane Eurothink. <https://eurothink.mk/wp-content/uploads/2021/02/CIP-FINAL-Izvestaj-Drvodradci-AN.pdf>

Iniciativa globale kundër krimeve të organizuara transnacionale (GI-TOC). 2025. "Zbulimi i krimeve të gjelbra: Krimi ekologjik në Ballkanin Perëndimor." Observatori i GI-TOC për ekonominë e paligjshme në Evropën Juglindore. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/11/Anesa-Agovic%CC%81-Unveiling-green-crimes-Environmental-crime-in-the-Western-Balkans-GI-TOC-December-2025.pdf>

Kombet e Bashkuara. nr. "Pyjet – zgjidhja e natyrës ndaj ndotjes me karbon". Gjenevë: OKB. <https://www.un.org/en/climatechange/science/climate-issues/forests>

Komisioni ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën (UNECE) dhe Organizata e ushqimit dhe bujqësisë e Kombeve të Bashkuara (FAO). 2021. Restaurimi i peizazhit pyjor në Evropën Lindore dhe Juglindore. Gjenevë: FAO. unece.org/sites/default/files/2021-07/2106522E_WEB.pdf

Programi i Kombeve të Bashkuara për mjedisin jetësor (UNEP) 2022. Përhapja si zjarri natyror – Kërcënimi në rritje i zjarreve të jashtëzakonshme të peizazhit. Një vlerësim i reagimit të shpejtë të UNEP. Nairobi: UNEP. <https://www.unep.org/resources/report/spreading-wildfire-rising-threat-extraordinary-landscape-fires>

Programi i Kombeve të Bashkuara për mjedisin jetësor (UNEP) 2010 Studimi i fizibilitetit për krijimin e një zone të mbrojtur ndërkufitare. Sharr/Šar Planina-Korab-Dešat/Dešat. Vjenë: UNEP.

Zyra e Kombeve të Bashkuara për drogën dhe krimin (UNODC) 2023 Çrrënjësja e korrupsionit - Hyrje në adresimin e korrupsionit që ushqen humbjen e pyjeve. Vjenë: UNODC. https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2023/Rooting_Out_-_Introduction_to_addressing_corruption_fuelling_forest_loss_2023.pdf

Zyra e Kombeve të Bashkuara për drogën dhe krimin (UNODC) 2025. Analiza globale mbi krimet që ndikojnë në mjedisin jetësor – Pjesa 2a: Krimet në pyje: Shpyllëzimi dhe prerja e paligjshme. Publikimi i Kombeve të Bashkuara. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Crimes%20on%20Environment/ECR25_P2a_Deforestation.pdf

van Ackern; Foong; Rüttinger. 2023 Bashkëpunimi në malet e Sharrit dhe zonën e masivit të Korabit. Fushëveprimi i studimit mbi adresimin e sfidave të përbashkëta të sigurisë të lidhura me klimën dhe përforcimin e rezistencës. OSBE: Vjenë; adelphi: Berlin. <https://www.osce.org/occea/539354>

Fondi botëror për natyrën (WWF). 2021. "Rekomandime për përmirësimin e zbatimit të ligjit në lidhje me krimin pyjor." WWF dhe Zyra e politikave evropiane. <https://WWF-EU-Forest-Crime-Recommendations.pdf>

Aneks

Tabela 1: Pasqyra e kornizave institucionale dhe ligjore

Korniza	Mavrovë	Malet e Sharrit	Korab-Koritnik	Sharr
Ministritë	Ministria e mjedisit jetësor dhe planifikimit Sektori i natyrës		Ministria e mjedisit jetësor - Agjencia për zonat e mbrojtura - Agjencia e mjedisit jetësor	Ministria e mjedisit jetësor, planifikimit hapësinor dhe infrastrukturës Agjencia për mbrojtjen mjedisore
	Ministria e bujqësisë, pylltarisë dhe ekonomisë së ujërave - Policia pyjore - Inspektorati shtetëror për pylltari dhe gjueti Ndërrmarrja publike “Pyjet nacionale”		Ministria e punëve të brendshme Inspektorati për menaxhimin territorial	Ministria e bujqësisë, pylltarisë dhe zhvillimit rural - Agjencia e pylltarisë - Rojet e pyjeve
Menaxhimi i zonave të mbrojtura	Menaxhimi i Parkut të Mavrovës	Malet e Sharrit Menaxhimi i parkut	- RAPA Dibër - RAPA Kukës	Menaxhimi i Parkut të Malit Sharr
Korniza ligjore	Ligji për mbrojtjen e natyrës Nr.67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16 dhe 42/20		Ligji mbi zonat e mbrojtura Nr.81/2017 dhe i ndryshuar nga Ligji mbi 21/2024	Ligji për mbrojtjen mjedisore Nr.03/L-025, Ligji mbi ndryshimin klimatik Nr. 08/L-250, Ligji mbi vlerësimin e ndikimit mjedisor Nr.03/L-024, Ligji mby pyjet Nr.08/L-137, Ligji mbi bujqësinë dhe zhvillimin rural Nr 08/L-072
Plani i menaxhimi	Draft plani i menaxhimit	Plani i menaxhimit për Parkun nacional në malet e Sharrit për periudhën e viteve 2022-2031	Plani për menaxhimin e Parkut nacional Korab-Koritnik 2015-2025	Strategjia 10 vjeçare për manaxhimin e zonës të mbrojtur në Sharr 2015-2024

Fotografi: Lugina e
Leshnicës, Mali Sharr

© Shutterstock, Inc.

